

BOĞAZIÇI ÜNİVERSİTESİ YELKEN TAKIMI

YELKEN  
VE  
TOPLUMSAL CİNSİYET

DENİZCİLİK VE SPORCULUK BOYUTLARINDAN  
KADININ YELKEN DÜNYASINDAKİ YERİ

*Yelken*  
*takımı*

İPEK BAHÇECİ

MART 2011

## GİRİŞ

**Makalede tarih boyunca kadınların denizcilik ve yelkencilik dünyalarındaki yerlerinin toplum tarafından nasıl algılandığını ve toplumun cinsiyet algısının kadınların bu alanlardaki katılımlarını nasıl etkilediğini inceledim. Günümüzde hukuki ve toplumsal düzenlemelerle kadınların yelken sporunda geçmişten getirdikleri dezavantajlarının önüne geçmenin olası yollarından bahsettim.**

Modern zamanlar boyunca pek çok spor dalı biyolojik, teknolojik, sosyal ya da ekonomik sebeplerle erkekler tarafından domine edildi. Kadın estetiği ile özdeşleştirilen artistik patinaj, ritmik jimnastik gibi spor dalları bulunmakla birlikte modernizmin en popüler spor dalları atletizm, futbol, basketbol ya da ağır fiziki performans gerektirdiği düşünülen *outdoor* sporları dağcılık ya da yelken de çoğunlukla erkek sporcular ile anıldı. Söz konusu yelken olduğunda yelkenci kadınların önünde iki bariyer duruyor. Yelken sporunun yarışçılıktan çoğunlukla kadınları dışlamış olması ve denizcilik kültüründe kadının kısıtlı yeri.

Öncelikle yelken yarışçılığına odaklanıp, yelkeni bir spor dalı olarak ele aldığımızda, sporun kültürel olarak erkekler tarafından kontrol edildiğini ve tartışmalarının maskülen eğilimler çevresinde şekillendiğini görürüz. (Jarvie, 346) Spor üzerine yapılan ve cinsiyet belirtilmeyen konuşmalarda çoğunluğun aklında beliren sporcu modeli erkektir. Kadın erkek eşitliği pek çok sportif organizasyon tarafından kabul edilmiş olsa da kadınlar sporda liderlik pozisyonlarında erkekler kadar yer almamaktadırlar. (Jarvie, 346) 21. yüzyıl kadınları 19. ve 20. yüzyıldaki hemcinslerinden görece iyi

durumda olsalar da, bugün spor kulüplerinin yönetici kadroları ya da takımların yönetici pozisyonları incelendiğimizde liderlik pozisyonlarında az kadına rastlandığı argümanının doğruluğunu gözlemleyebiliriz. Bu durum yalnızca sporda değil, kadınların 20. yüzyıldaki feminist hareketler ve sosyo-ekonomik değişimler sonucunda boy göstermeye başladığı tüm ekonomik, sosyal ve kültürel platformlarda gözlemlenebilir.

Sporda kadını bir tarafa bırakıp, kadın ve denizciliği bir arada incelediğimizde ise denizcilik kültüründe geleneksel olarak kadının varlığının gözardı edildiğini görüyoruz. Maria Brock belgesel filmi *Shipping Out: American Seafaring Women*'da bugün bile Amerika Birleşik Devletleri'nde denizde çalışan insanların, temizlik işçileri ve aşçılar dahil olmak üzere, sadece yüzde 3'ünü kadınların oluşturduğuna dikkat çekiyor. Tarihsel olarak incelendiğinde ise erkeklerin balıkçılıktan donanmaya, korsanlıktan ticarete, denizcilik kültürüne hakim olduklarını görüyoruz. Hatta 'Denizde kadın uğursuzluk getirir' deyişinden hepimiz haberdarız. Ancak unutmamak gerekir ki kadının sosyo-ekonomik hayata katılımı ve cinsel kimliğini kazanışı endüstri devriminden ve 20. Yüzyıl feminist hareketlerinden sonra sağlandı. Öncesinde kadın büyük oranda profesyonel hayatın dışında, domestik alanda yer aldı. Buna rağmen tarihsel çalışmalar korsan, ticaret ve balina avcılığı gemilerinde yaşamış ve görev almış kadınların varlığından söz eder. Yani toplumsal öğretiler sonucunda bilmesek de inandığımız 'Kadın denizci değildir.' inancı tarih boyunca pek çok istisnai kadın tarafından yıkılmıştır. Kadınlar denizde yaşadıkları çağların imkansızlıklarına rağmen yer almışlardır.

Yeni Zelandalı Deniz Tarihçisi Joan Druett, araştırmalarında denizci kadınlara yer vermiştir. *Hen Frigates* kitabında deniz tüccarı kocalarıyla

birlikte yolculuk yaparak, gemideki erkeklerin de mücadele vermek zorunda olduğu fırtına, salgın hastalık, yangın gibi sorunlara ek olarak hamilelik, doğum ve gemide çocuk bakımı gibi durumlarla da yüzyüze kaldıklarına dikkat çekmiş, bu yönden tarihteki denizci kadınlarla çağdaş kadının mücadelesi arasında bir benzerlik kurmuştur. Kitabın isminde yer alan 'Hen Frigate' kavramı ise geçmişte kadın taşıyan teknelere verilen isimden gelmektedir. Bu kavramı kabaca 'dişi gemi' olarak Türkçeleştirebiliriz.

Bu kadınlara ek olarak 19. yüzyılda yaşamış ve kocaları ile birlikte balina avına çıkmış kadınların varlığı bilinmektedir. Bu kadınların denizde yaşamlarını sürdürdükleri ve pek çoğunun seyir esnasında doktor ya da ebe olmaksızın doğum yaptığı bulgular arasındadır. Amerika Balina Avı Endüstrisinin altın çağı 1835-1860 yılları arasında Massachusetts'in New Bedford limanından yaklaşık 200 gemi balina avı amacıyla ayrılmıştır ve bu gemilerin 60'ının güvertesinde kadın ve çocukların yer aldığı tahmin edilmektedir. Mary Lawrence, Eliza Williams ve Martha Smith Brewer Brown bu kadınların bilinenlerinden bazılarıdır. Tuttukları günlükler dönem tarihçilerine ışık tutmuş ve kitap olarak yayınlanmıştır. (Turner, website)

Yukarıdakilere benzer çalışmalarla hayat öyküleri gün ışığına çıkarılmış tarihi kadın denizcilerin öykülerine bir göz atalım:

Ann Bonny, tahmini 1702-1782 yıllarında yaşamış, Karayipler'de korsanlık yapmış İrlandalı bir kadındır. Varlığından haberdar olunan az sayıda kadın korsandan biridir. Ann Bonny hiçbir zaman kendi gemisine kaptanlık etmemiştir. 'Revenge' adlı teknenin tayfası arasında yer almış, tayfa içindeki erkeklerden farklı olmaksızın çatışmalara katılmıştır. Çatışmalar ve baskınlarda erkek gibi, günlük gemi yaşamında ise kadın gibi giyindiği bilinmektedir. İsmi Boston Newsletter'da 'Aranan Korsanlar' başlığı altında

yayınlanan Ann Bonny'nin yakalandığı ve daha hamile olduğu için idamdan kurtulduğuna ancak doğum esnasında öldüğüne inanılmaktadır. (Woodard, 139, 316-318) Oxford Ansiklopedisi'nde ise Bonny'nin yakalandıktan sonra idamdan kurtulup yerleştiği Güney Karolina'da 80 yaşında saygıdeğer bir biçimde öldüğü söylenmektedir. (Cordingly, website) Ann Bonny pek çok roman, öykü ve şarkıya konu olmuştur.



Resim 1: Anne Bonny, Charles Johnson kitabının Dan versiyonundaki hali ile.

Mary Read, Korsanlığın Altın Çağı olarak bilinen 18. Yüzyılda korsanlık yaptığı bilinen iki Britanyalı kadından biridir. (İlki Ann Bonny) Kocasının ölümünden sonra batıya yelken açan bir gemiyle yeni dünyaya gitmiş ve orada erkek kılığında Ann Bonny'nin de tayfası içinde yer aldığı Rackham'ın gemisinde, Revenge, iş bulmuştur. Onun da Ann Bonny gibi baskınlar ve çatışmalar esnasında erkek, diğer zamanlarda kadın gibi giyindiği düşünülmektedir. Mary Read'in doğum yapmaya bağlı ateşli bir hastalık geçirip öldüğüne inanılmaktadır. (Johnson)

Tarihte korsan ya da balina avı gemilerinin yanı sıra deniz ticaretinde de aktif rol almış kadınlara rastlıyoruz. 16. Yüzyılda yaşamış İrlandalı efsanevi kadın Grace O'Malley ise bu kadınların şüphesiz en ünlüsü. Çok sayıda gemiye sahip, deniz ticareti yapan bir babanın kızı olarak dünyaya gelmiş olan Grace O'Malley anlatılanlara göre takma ismi Gráinne Mhaol'u denizci olma sevdası sonunda almış. Babasıyla denize açılmak için büyük istek duyan ancak her seferinde saçlarının gemi halatlara dolanma riski nedeniyle reddedilen Grace bir gün saçlarını tamamen kesmiş ve o günden sonra *Gráinne* (kel ya da kesilmiş saçlı) olarak tanınmış. Babasının ölümünden sonra ise 3 gemiyi ve 200 erkeği yönetmeye başlamış ve denizcilik başarıları sonucunda Birleşik Krallık'ın kraliçeden sonraki en güçlü kadınlarından biri olarak anılır olmuş. (Chambers)

Rotamızı batıdan doğuya çevirdiğimizde de kadın denizcilere rastlıyoruz. Ching Shih 1775-1844 arasında yaşadığı tahmin edilen Çinli bir korsan. Kocası ünlü korsan Zheng Yi'nin ölümünden sonra kumandanlığı devralmış ve Çin hükümeti ile af anlaşması yapana kadar Çin'in en güçlü korsan filolarından birini yönetmiş. (Antony)

Yukarıda bahsi geçen kadınlar dönemin genel kadın profilini yansıtmamakta ancak kadınların denizden tam anlamıyla uzak oldukları mitini çürütmekte. Kadınlar denizcilikten genel olarak uzaktı ancak bunun sebebi fiziksel yetersizliklerinin ötesinde toplumsal roller ve yasaklardı. Mesela korsanlığın altın çağı olarak bilinen 19. Yüzyılın en önemli korsanı olarak kabul edilen Bartholomew Roberts'ın imzaladığı Korsanlık Kuralları'nın 6. Maddesi gemide 'kadın' ya da 'oğlan' bulunmasını yasaklamıştı, bunun sebebi cinsel istismarı engellemekti ve cezası ölümdü. (Seitz, 195)

Görüldüğü gibi toplumsal ve fiziksel engellere rağmen çağlar boyunca bazı istisnai kadınlar denizcilikleri ile efsane haline gelmişler. Bunun için erkek kılığına girmeyi ya da toplum tarafından dışlanmayı göze almışlar. Günümüzde de kadın ve deniz, ya da spesifik olarak yelkencilik, üzerine düşünüldüğünde, durum 19. Yüzyıldan çok farklı değil. Zirvedeki kadınlar yine istisnai isimler. Ellen MacArthur, Dee Caffari, Samantha Davies bu isimlerden birkaçı. Bu istisnai kadınların öykülerine de 19. Yüzyıldaki hemcinsleri gibi kısaca göz atalım:



Resim 2: Ellen MacArthur(sağda)

Ellen MacArthur çağımızın en ünlü yelkencilerinden biri olmanın yanı sıra pek çok kadın yelkenci için bir ilham kaynağıdır. MacArthur 2005 dünya dünyayı en hızlı dolaşan insan olarak tarihe geçmiştir. (Daha sonra bu rekor Francis Joyon'a geçmiştir.) Emekliliğini açıkladığı 2010 tarihine kadar sayısız yarışta yer almış, pek çok yelkencinin yetişmesine katkıda bulunmuştur.

Dee Caffari, dünyayı her iki yönden tek başına dolaşan ilk kadın ve dört insandan biri. Yani iyi bir kadın yelkenci olmasının yanısıra, iyi bir yelkenci de. 2009 yılında tüm solo yelkencilerin en büyük ideali olan Vendee Globe'u 6. sırada tamamladığında, onu geçerek 4. Sırada yarışı tamamlayan yarışçı ise yine bir kadın: Samantha Davies.



Resim 3: Dee Caffari

Tarihteki ve günümüzdeki sıradışı kadın yelkenciler ve denizciler hakkında

okumak kafalarda Őu Őüpheyi uyandırabilir: 'Milyarlarca kadın içinden sadece on tanesinden bahsedebiliyoruz. On sıradışı örnek kadınların iyi yelkenciler ya da denizciler olduklarını kanıtlamaz.' Bu haklı bir düşünce. Ne yazık ki dünya yelkencilerinin en iyileri arasında kadınlara rastladığımız oranda, ortalama düzeyde kadın sporculara ya da denizcilere rastlamamaktayız. Vendee Globe 2009'un ilk altı sırasında iki kadın karŐımıza çıkıyor ancak Türkiye Yat YarıŐları'nda yarışan kadınların tüm yarışçılara oranı üçte birin çok altında. Ellen Macarthur ya da Dee Caffari'den ilham alıp, kadınların bu sporda söz sahibi olacaklarına ikna olduktan sonra, bu spora her düzeydeki katılımlarının sağlanması için teşvik düzenlemelerinin yapılmasını sağlamak ve tarihsel eşitsizliği yok edecek ayrıcalıklar vermek ise bir zorunluluk halini almış durumda.

Kadın ve erkeklerin biyolojik olarak aynı fiziksel özelliklere sahip olmadıkları bir gerçek. Nitekim kadınların yelken dünyasındaki dezavantajları düşünöldüğünde, toplumsal sebepler, biyolojik sebeplerin önüne geçmektedir. Marilyn Porter bu noktada tekne dizaynlarının erkeğin fiziksel özellikleri gözönünde bulundurularak yapıldığına dikkat çekiyor. (Porter, 104) 2002 Volvo Ocean Race kadın ekibinin sporcuları da röportajlarında tekne tasarımlarının erkekler düşünölerek büyük ölçekli olarak tasarlanıŐından yakınıyor. (Buckelew) Elbette ki tekne üreticilerinden erkeklerin egemen olduğu bir dünyada istisnai kadınlara uygun tasarımlar yapmalarını beklemek bizi maaliyetler ve kar oranları üzerine bir tartışmanın içine çekecektir. Ne var ki hukuki ve toplumsal düzenlemelerle kadınların yelken dünyasındaki varlığını gözardı edilebilir sınırlar üzerine taşımak elimizde.

Öte yandan sıradan bir kadının yelken sporundaki yeri toplumsal yeriyle

bağdaşmamakta. Susan Cahn, kadın sporcular üzerine on yıllardır yapılan rekabet, maskülenleşme ve cinsel çekicilik ile beğeni toplama başlıklı tartışmaların, kadınlık ve spor kavramlarını karşıt kavramlara dönüştürmüş olmasından söz ediyor. Mesela, Amerikan medyası 1960 yılında William Furlong öncülüğünde atletik özelliklerini kadınsı güzelliklerinin önüne getiren kadınları eleştiriyor ve 'önce atlet sonra kadın' olan sporcular ile adeta dalga geçiyor. (Susan Cahn, 207) Kadınların batı dünyasında profesyonel spor hayatına başlamalarının üzerinden yüz yıl geçmişken, bu tarz yaklaşımlar medyanın olmasa bile günlük hayatlarımızın hala daha bir parçası. Bugün Ellen Macarthur ya da Dee Caffari gibi ünlü sporcular insanlığın saygısını kazanmış ve erkekler dünyasına kendilerini kabul ettirmiş durumdadır. Ancak günlük bir sohbet ortamında bu kadınlardan 'kadına benzemiyorlar ki, erkek gibiler zaten' diye bahsedildiğini hepimiz duymuşuzdur. Ya da aktif performans gerektiren yarış ve gezi günlerinde takımımızdaki pek çok kadın sporcu 'erkek gibisin' tanımlamasını bir 'iltifat' olarak kabul etmiştir. Bu durumda erkeklik ya da kadınlık rollerinin toplum tarafından biçildiğini gözlemlemekteyiz. Yarış esnasında saç ve cilt bakımı, makyaj ve 'kadınsı' giyimden uzak olmak zorunda kalan 'sert' kadınlar bir anlamda kadın rollerinden vazgeçiyorlar. Bu durumda esas sorun kadınların yelken yapamaması ya da yelkene uygun olmamalarından öte, iyi bir yelkenci olmanın gerekliliklerinin erkekliğin toplumsal rolleriyle örtüşürken, kadının toplumsal rolleriyle çelişiyor olması.

Başarılı kadın yelkencilere baktığımızda gördüğümüz bir diğer ortak yan ise yelkenci ailelerden gelen yelkenci babaların kızları oldukları. 2002 yılında Volvo Ocean Race'e katılan ve yalnızca kadınlardan oluşan Amer Sports Too ekibinden Jo Burchell yelkeni çok küçük yaşta babasından öğrendiğini söylüyor. Aynı ekipteki diğer sporcular için de durum farklı

değil. (Buckelew) Türkiye'nin tanınmış kadın skipperlarından Mihri Ereş Hürriyet gazetesinde yayınlanan röportajında 'Biz Kalamış ve Fenerbahçe'den gelen ve bu sporu kuşaklardır sürdüren ailelerin çocuklarıyız. Yelkencilik bizim ailelerimizde babadan kıza geçen bir gelenek gibidir.' diyor.(Bahar, Hurriyet) Daha önce bahsi geçen tarihsel kadın figürlere baktığımızda da genel olarak denizci ailelerden gelen ya da denizci eşlere sahip kadınlar olduklarını görüyoruz. Bu durum yaşadıkları yüzyıldan bağımsız olarak kadınların yelkende geri planda kalışlarının biyolojik sebeplerden öte toplumsal sebeplerden ve bilinçli-bilinçsiz yönlendirmelerden kaynaklanışını kanıtlar nitelikte.

Öyleyse kadınların yelken sporundaki konumlarının erkeklerle eşit olmayışını biyolojik ve toplumsal sebeplerini Marilyn Porter'ın makalesinde de değindiği haliyle kabaca şu şekilde kategorize edebiliriz: Fiziki nedenler, maddi sebepler, zaman, kadının cinsel kimliği ve cinsel istismarı ve diğer toplumsal rollerin tamamı. Bu sebeplerin kimisi sporcular düzeyinde daha etkiliyken, kimisi yelkeni bir boş zaman aktivitesi olarak gören üst-orta sınıf kadınlarında etkili. Şimdi bu sebepleri tek tek ele alalım:

### *1. Fiziksel sebepler.*

Radikal feministler kadın ve erkeklerin arasındaki fiziksel farkları ergenlik çağında ve sonrasındaki yetiştirilme tarzına bağlamaktalar. (Guttmann, 254) Eğer kadın ve erkek arasında fiziksel bir fark olduğunu kabul edecek olursak, bu farkı gözardı etmek ya da çözülmesi gereken bir sorun olarak görmek de erkek egemen bakış açısının bir sonucu. Kadınların fiziksel farklılıklarının eksiklik değil farklılık olarak kabul edildiği ideal bir dünyadan söz edebiliriz. Bilimsel çalışmalar gösteriyor ki ortalama olarak erkekler

kadınlardan daha uzun, daha ağır ve daha güçlüler. Bu güç farklılığı yelken sporunun aktif kas grubunu oluşturan üst beden için daha fazlayken, alt beden için çok daha küçük. Bazı deneysel psikologların bulgularına göre erkekler daha hızlı tepki zamanlarına ve daha iyi boyutsal algıya sahipler. Öte yandan kadınlar daha esnek ve daha dayanıklılar. Bu durum kadınların günümüz kriterleri çerçevesindeki fiziksel dezavantajını açıkça ortaya koyuyor ancak bulgular 'ortalama'. Mary Ann Warren'a göre sporda kadın ve erkek arasındaki fiziksel farklılıkların sonuç üzerine belirleyici etken olduğu durumlarda kadın ve erkek rekabeti olmamalı, kadınlar ve erkekler için ayrı müsabakalar düzenlenmeli. (Guttmann, 254) Yani kadın ve erkek arasında kimin daha iyi olduğuna dair bir rekabet yaratarak kadınları spordan dışlamak akılcı bir çözüm değil. Bugün yelken sporunun olimpik sınıflarında Warren'ın bahsettiği düzen sağlanmış durumda. Kadın ve erkekler fiziksel özelliklerine uygun teknelerde ayrı ayrı mücadele ediyorlar. Vendee Globe ya da Volvo Ocean Race gibi yarışlarda ve bazı olimpik sınıflarda ise iddialı kadın sporcular, erkek sporcularla karşı karşıya gelme şansı buluyorlar.

Nitekim, yelkenli tekne ile haftasonu gezisine çıkan bir ailede sorumluluğun erkeğe devredilmesi, fiziksel özelliklere dair bilimsel bulgulardan öte toplumsal sebeplere bağlı.

Bir diğer problem ise erkeklerle mücadele edebilecek fiziksel yapıdaki kadınların kaslı vücutları ve atletik yapıları nedeniyle toplumsal cinsiyet tartışmalarına odak olmak zorunda olmaları. Yani yelken sporunda, fiziksel olarak erkeklerle mücadele edebilecek düzeyde kendini geliştirme şansı olan bir kadının önünde öncelikle toplumsal yapı ve algı bir engel oluşturuyor. Bu da ergenlik döneminde cinsiyet kaygıları ile kadın

sporcuların erkekler kadar iddialı olmamayı seçmelerine sebep olabiliyor. Toplumsal cinsiyet normlarına uygun olma kaygıları, atletik yapıları sebebiyle daha az kadınsı görülme tehlikeleri, sporcu ve kadın kimlikleri arasında oluşan rol çatışmaları kadınların henüz erken yaşlarda bu yoldan sapmalarına sebep olabiliyor. (Cahn, 227) Ben 14 yaşında feminen görünme kaygısıyla şampiyonluk düzeyinde lazer sporunu bırakmış birini kişisel olarak tanıyorum. Onun kaygıları da cinsiyetini şekillendirdiği dönemde topluma kabul ettirmek üzerineydi.

## *2. Maddiyat*

Marilyn Porter makalesinde geleneksel olarak üretim araçlarına ve maddi kaynaklara ulaşımı daha kolay olan erkeğin boş zaman aktivitesi olarak yelkende karar kılma hakkına kadından daha çok sahip olduğunu söylüyor. Türkiye'deki ortalama üstü gelire sahip ortalama bir aileyi düşündüğümüzde tekne alıp, haftasonlarını teknede geçirme fikrinin erkekten çıkmasının daha olası olduğunu görüyoruz. Kadın parayı kontrol edemediği sürece karar mekanizmasında etkin olamıyor.

## *3. Zaman*

Çağımızın feminizm tartışmalarının en popüler konularından biri kadının aynı anda pek çok sorumluluğa sahip olması. Yine ortalama üstü gelire sahip ortalama bir aileyi ele aldığımızda, çalışan kadının aynı anda hem anne, hem ev hanımı sorumluluklarını yerine getirmekle yükümlü olduğunu görüyoruz. Bu durumda boş zaman aktivitesi olarak yelkende karar kılmak için hem zamanından, hem diğer sorumluluklarından vazgeçmek zorunda. Erkekler ise iş hayatları haricinde yüklü sorumluluklara sahip değiller

#### *4. Cinsi istismar*

19. yüzyılda teknelerde kadınların bulunması cinsel olarak istismar edilmelerini engellemeyi amaçlamıştı. Bugün ticari amaçlı teknelerde aynı sebeple kadınlar tercih edilmemeye devam ediliyor. Yat yarışlarında ise pek çok teknenin kadın yarışçı istemesinin öncelikli sebeplerinden biri teknedeki kadın varlığında erkek yarışçıların konuşma tarzlarını değiştirmeleri gerektiğinden endişe etmeleri. Yani kadınların denizcilikten dışlanmaları erkek egemen toplumun sorunlarından birinin sonucu.

#### *5. Kadına Biçilen Rollerin Tamamı Ve Önyargılar*

Marilyn Porter makalesinde ilk teknesini alıp skipper olarak yarışmaya başladığında diğer yelkencilerin onu dışlamalarından ve ciddiye almamalarından bahsediyor ve erkek yelkencilerin onu kendi erkek egemen dünyalarına bir tehdit olarak görmüş olmalarından söz ediyor. Açık deniz yarışlarında ise bir kadın olarak performansı gözlenmeden kendisine sunulan tek pozisyonun navigatörlük olmasından yakınıyor. Bunun haricinde sıradan bir kadının saç ve makyajı yapılı, narin ve domestik bir varlık olarak algılanması tüm dış dünyada olduğu kadar yelken dünyasında da çeşitli oranlarda garipsenmesine sebep oluyor.

### **ÇÖZÜM TARTIŞMALARI**

Kadınların denizcilik dünyasında kendilerini kabul ettirmeleri, görünen o ki, büyük çapta toplumsal değişimler gerektiriyor. Yine kadınların toplumsal cinsiyet algısının sonucu olarak 'erkeksi' sporlara ve erkeksi görünmeye yanaşmamaları aksi takdirde toplumsal kınamalarla karşılaşmaları da yine

geniş ölçekli bir problem. Ancak toplumun daha küçük bir kısmının aktif olarak yer aldığı amatör yelken dünyası için durum daha umut verici.

Şu ana kadar kadınların fiziksel ve toplumsal dezavantajlar sonucu yelken dünyasında geri planda kalmış olmalarından söz ettik. Ancak tarihsel bir birikimin sonucu olarak toplumun her katmanına yerleşmiş olan bu dezavantajın yelken aktivitesi çerçevesinde geri alınması hukuki ve toplumsal düzenlemelerle mümkün olabilir. Bu düzenlemeleri kuralların değiştirilmesi, yalnızca kadınların yer aldığı müsabakaların desteklenmesi ve üniversite yelkenciliği olarak sınıflandırabiliriz.

### *1. Kurallar*

Yelken yarışçılığını da kapsayacak şekilde tüm spor dalları hukuksal düzenlemelerle kadınların spordaki yerini erkeklerle eşitlemek üzere adımlar atmış durumdadır. Mesela 1960 yılından öncesine kadar kadınların spor kulüplerinde yer almalarına izin verilmiyordu ve bu hukuksal düzenlemelerle değiştirildi.

Bugün dünya çapında federasyonların kadın ve erkek sporcuları eşit değerlendiğini söyleyebiliriz. ISAF ve Ülke Federasyonları tarafından düzenlenen dingi sınıfı yarışlarda hemen hemen tüm kategorilerde kadın sporcular yarışma şansı buluyorlar.

1994 Yılında 82 ülkeden 280 delegenin katılımıyla Brighton'da düzenlenen kongrede imzalanan Brighton Deklarasyonu ile dünya üzerindeki kadın sporcuların desteklenmesi kararı alındı. Uluslararası Yelken Federasyonu ISAF ise 1996 yılında Brighton Deklarasyonu'nu imzaladı.

Bu deklarasyon ile

- Kadınların sporlara tüm seviye ve görevlerde katılımlarının artırılması
- Kadınların sportsal faaliyetlere haklarının ve saygınlıklarının korunduğu destekleyici ve güvenli bir ortamda katılımlarının sağlanması
- Kadınların bilgi tecrübe ve değerlerinin spora katkıda bulunmasının sağlanması
- Kadınlarının spora katılımlarının sağlanması ile toplumsal hayata ve sağlıklı ulusların inşasına katkıda bulunulması

amaçlanmıştır.

Brighton Deklarasyonu'nun da öngördüğü şekilde kadın spocuların desteklenmesi konusunda bugün federasyonlar ve kulpler düzeyinde gözle görülür bir eşitsizlikten söz edilemez.

## *2. Yalnızca Kadınların Katıldığı Müsabakalar*

Kadınların yelken dünyasındaki hukuksal eşitsizliklerinden söz edilemeyeceğini söyledik ancak hala görünmez toplumsal eşitsizliklerle mücadele ediyorlar. Bu durumun önüne geçmek ve kadınların erkeklerin gölgesinde kalmadıkları bir platformda yarışmalarını sağlamak gerekiyor. Kadınlar Kupası gibi, Kadınlar Yarışı gibi amatör aktiviteler sonucunda kadınların yelken dünyasındaki çekincelerinin önüne geçebileceklerini

düşünüyorum. Nitekim Boğaziçi Üniversitesi Yelken Takımı ekibinin 2 yılda 'Kadınlar Kupası'na katılmış olan 14 farklı sporcusunun 6 tanesi takım kaptanı olarak takımda görev almaya başladılar. 12 tanesi ise aktif yelken yaşantılarına devam ettiler.

### *3. Üniversite Yelkenciliği*

Üniversiteler toplumun genel kurallarına karşı mücadelelere ve toplumsal değişimlere en açık platformlar. Nitekim dünya ve Türkiye tarihinin son 50 yılında pek çok toplumsal hareketin üniversitelerde ya da genç topluluklar içerisinde başladığını gözlemleyebiliriz. Bu durumda kadınların yelken aktivitesi içerisinde erkeklerle eşit roller almaya başlamalarının da üniversitelerde olması şaşırtıcı bir sonuç olmaz. Boğaziçi Üniversitesi Yelken Takımı bu durumda en iyi örneklerinden birini oluşturuyor. Takım içerisinde kadın ve erkek yelkenciler arasında yarış ve gezi katılımı çerçevesinde neredeyse eşit bir tablo çiziliyor. Gezilerde tekne başına düşen kadın ve erkek sporcu sayısı neredeyse eşit. Takım 2000 yılından bu yana ise 33 kaptan yetiştirdi. Bu kaptanların 7 tanesi kadın. Tablonun her geçen yıl iyiye gittiği gözlenmekte çünkü 7 kadın kaptanın 4 tanesi 2010 ve 2011 yıllarında takıma katıldı. Yani artan bir grafikte kadın kaptan olduğundan söz edilebilir. Geçtiğimiz yıl yarış ekibinin 9 sporcusunun ise 4ünü kadın sporcular oluşturuyordu ve bu karma ekip üniversiteler arasında birincilik elde etti. (MIYC Campus Cup 2010)

## KAYNAKÇA

Antony, Robert. *Like Froth Floating on the Sea: The world of pirates and seafarers in Late Imperial South China*. Berkeley: University of California Press, 2003.

Bakir, Bahar. Yelkencilik Bizde Babadan Kiza Gecen Bir Gelenek.  
<http://www.milliyet.com.tr/2006/10/25/cumartesi/axcum01.html>

Buckelew, Karen. 2002. 13 female sailors compete in Volvo Ocean Race.  
[http://findarticles.com/p/articles/mi\\_qn4183/is\\_20020426/ai\\_n10050273/pg\\_3/?tag=content;coll](http://findarticles.com/p/articles/mi_qn4183/is_20020426/ai_n10050273/pg_3/?tag=content;coll)

Cahn, Susan. 1995. *Coming on strong : gender and sexuality in twentieth-century women's sport*. Cambridge : Harvard University Press

Chambers, Anne. 2003. *Ireland's Pirate Queen: The True Story of Grace O'Malley*. New York: MJF Books.

Cordingly, David. "Bonny, Anne (1698–1782)", *Oxford Dictionary of National Biography*, Oxford University Press, 2004.

Guttman, Allen. 1991. *Women's sports : a history*. New York : Columbia University Press

ISAF KADIN YELKENCİLİĞİ

<http://www.sailing.org/women.php>

Jarvie, Grant. 1955. *Sport, Culture and Society : an Introduction*. London ; New York : Routledge, 2006, 2007[reprinted]

Johnson, Charles. 1725. *A General History of the Robberies and Murders of the Most Notorious Pyrates*. Lyons Press, 1998

Porter, Marilyn. 1995. "Mermaids Are Out There, So Why Aren't We" *Canadian Woman Studies*; Fall 1995; 15, 4; CBCA Complete 102-105

Seitz, Carlos. 2002. *Under the Black Flag: Exploits of the Most Notorious Pirates*. New York: Dover Publications.

Turner, Karlee A. 2010. America's Victorian Era in the Age of Sail: Women at Sea  
<http://karleeturner.wordpress.com/>

Woodard, Colin. 2007. *The Republic of Pirates*. Harcourt, Inc.

<http://www.womensailors.ca/beginning.html>